

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ВЕРБАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

ОСАДЧЕНКО І. І., доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, візитовий професор
**Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Університет у Білостоку (Польща)**

E-mail: osadchenkoinna@nubip.edu.ua

КУШНІР А. О., старший викладач кафедри педагогіки, професійної освіти
та управління освітніми закладами

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

E-mail: kushnir.antonina@vspu.edu.ua

САМОСІЙНИЙ І. С., аспірант кафедри педагогіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: fmail.cum@gmail.com

Анотація. У статті основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу схарактеризовано сучасні методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності. Проаналізовано дефініції ключових понять контексту «методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності» (метод, вербальний, комунікативний, взаємодія тощо). Методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності розглянуто як способи словесного взаємозв'язку між суб'єктами у сфері соціальної роботи та психологічної практики з метою отримання, обміну, коригування тощо інформації. Зазначено, що вказані методи мають застосовуватися конструктивно, тобто з максимальною користю для обох сторін комунікації у сфері соціальної роботи та психологічної практики. Закцентовано увагу на тому, що універсального методу вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності немає, оскільки кожного разу у конкретній соціально-комунікативній ситуації (обставинах комунікативної взаємодії) вибір методу буде обумовлений низкою чинників, спричинених комунікантами (соціальними працівниками, психологами та отримувачами соціально-психологічних послуг) та метою професійної комунікації. Здійснено науково-практичну інтерпретацію педагогічних методів виховання у соціально-психологічному просторі. Докладно схарактеризовано виокремлені методи вербально-комунікативної взаємодії, що становлять вербальний вплив на формування свідомості особистості у соціально-психологічній діяльності: повідомлення, пояснення, інструктування або інструктаж, розповідь, монолог, бесіда, діалог, дебати, дискусія, лекція. Надано результати експериментального дослідження виокремлених методів вербально-комунікативної взаємодії, що констатували необхідність беззаперечної підготовки соціально-психологічних працівників до організації та застосування вказаних методів.

Ключові слова: взаємодія, вербальна комунікація, вербально-комунікативна взаємодія, методи вербально-комунікативної взаємодії, соціально-психологічна діяльність.

Актуальність (Introduction). Постійні вітчизняні та світові соціально-

економічні зрушення, насамперед зумовлені війною в Україні, потребують ви-

сокопрофесійного соціально-психологічного супроводу громадян. Професійна діяльність зазначеної сфери здійснюється шляхом якісної вербальної комунікації, детермінованої з одного боку, чинними законодавчими нормами, а з іншого боку, психічним станом самих суб'єктів вербально-комунікативної взаємодії. Інновації, що неупинно відбуваються в усіх сферах життєдіяльності людей, аналогічно видозмінюють і форми та методи соціально-психологічної комунікації, уточнюючи та оновлюючи традиційні форми, методи та прийоми вербально-комунікативної взаємодії. Йдеться не про заперечення усталених способів вербальної комунікації, а про синергію будь-якого процесу, надто у сфері професійного соціального спілкування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Водночас аналіз наукових джерел вказує, що характеристика методів вербально-комунікативної взаємодії ґрунтовно представлена переважно у наукових та навчально-методичних працях педагогічної сфери, зокрема – у підручниках та довідниках із педагогіки (Волкова Н. [2], Галузяк В. [9], Гончаренко С. [4], Коберник О. [7], Сметанський М. [9], Шахов В. [9], Ягупов В. [13] та ін.) у якості словесних методів виховання. Дослідники уточнюють сучасні методи спілкування / комунікативної взаємодії у освітньому процесі (Волченко Л., Гарькавець С. [3]), насамперед через призму комунікативного лідерства керівників освітніх закладів (Гузар О.) [5] та ін. Окремі праці присвячені групуванню методів спілкування / комунікативної взаємодії у контексті розвитку комунікативної компетентності майбутніх працівників системи «людина ↔ людина», як от працівників сфери обслуговування (Дегтярьова Г., Руденко Л.) [6]. Попри те, що сфера соціально-психологічної діяльності також належить до системи «людина ↔ лю-

дина», методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності мають свою специфіку, передусім із причини однозначної проблемності запитів суб'єктів звертання до соціальних працівників та психологів. Таким чином, констатуємо брак наукової класифікації та характеристики методів вказаної взаємодії у соціально-психологічній діяльності.

Мета (Purpose). На основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу схарактеризувати сучасні методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності.

Методи (Methods). У публікації застосовано метод моделювання для візуалізації окремих аспектів характеристики методів вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності. Використано низку теоретичних методів науково-педагогічного дослідження: порівняння й узагальнення, аналізу та синтезу наукових джерел для визначення особливостей певних методів вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності. Співавтором статті (Осадченко І.) окремо здійснено сучасну характеристику методів виховання на підставі особистісно орієнтованого підходу (першої частини методів: формування свідомості особистості та методів організації діяльності, формування досвіду громадської поведінки – словесних методів) [8]. Тому, фактично йдеться про науково-практичну інтерпретацію педагогічних методів виховання у соціально-психологічному просторі. У експериментальному дослідженні (анкетуванні та опитуванні) брали участь 358 отримувачів соціально-психологічних послуг. Застосовано емпіричні (анкетування та опитування) та статистичні (метод середніх величин) методи дослідження.

Результати (Results). Насамперед, проаналізуємо дефініцію ключових понять контексту «методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності»:

1. «Метод (*грец.* – спосіб) – шлях дослідження, метод. Пізнання» [12, с. 664]; спосіб пізнання [1, с. 664].

2. Вербальний (*лат.* – словесний) – процес оперування знаковим матеріалом (з точки зору психології) [11, с. 42]; виражений словами [12, с. 136].

3. Комунікативний (*лат.* – спілкувальний) – зв'язок, ширший за спілкування, у процесі якого відбувається обмін інформацією між суб'єктами [11, с. 162]; «той, що належить до комунікації» [12, с. 370].

4. Взаємодія – процес безпосереднього / опосередкованого взаємного впливу суб'єктів один на одного [11, с. 44]; взаємний зв'язок, взаємний вплив [1, с. 125].

Отже, методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності розглядаємо як способи словесного взаємозв'язку між суб'єктами у сфері соціальної роботи та психологічної практики з метою отримання, обміну, коригування тощо інформації. Надважливо, щоб вказані методи застосовувалися конструктивно – з максимальною користю для обох сторін комунікації у сфері соціальної роботи та психологічної практики.

Зважаючи на власний науково-практичний досвід, зацентруємо увагу на тому, що універсального методу вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності немає, оскільки кожного разу у конкретній соціально-комунікативній ситуації (обстави-

нах комунікативної взаємодії) вибір методу буде обумовлений низкою чинників, спричинених комунікантами та метою професійної комунікації.

Значущість методів вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності, визначена біблійним «Спочатку було слово...» та закріплена українськими народними прислів'ями та приказками, як от: «Вола в'яжуть мотузкою, а людину – словом», «Слово – не горобець: вилетить – не спіймаєш» чи «Словом і вбити, й оживити можна». Вербально-комунікативна взаємодія визначена особливим напрямом етновиховання, безперечно представленим в усіх країнах та культурах світу.

Вербальний вплив на формування свідомості особистості у соціально-психологічній діяльності здійснюється за допомогою таких методів вербально-комунікативної взаємодії: повідомлення, пояснення, інструктування або інструктаж, розповідь, монолог, бесіда, діалог, дебати, дискусія, лекція.

Схарактеризуємо окремі методи вербально-комунікативної взаємодії (рис. 1) у соціально-психологічній діяльності, значущість та особливість яких встановлювалася експериментальним шляхом, для чого було розроблено спеціальну анкету та додатковий опитувальник для отримувачів соціально-психологічних послуг (загалом у анкетуванні та опитуванні брали участь 358 осіб, які зверталися за допомогою до соціальних працівників чи психологів).

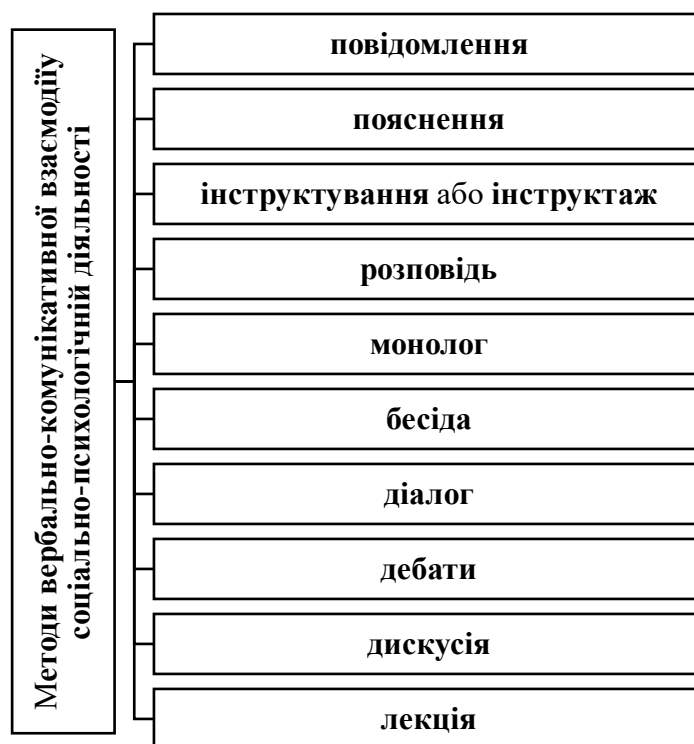

Рис. 1. Методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності *модель та класифікація розроблена авторами

1. Повідомлення (сповіщення; усна чи письмова інформація; стисла доповідь чи виступ [1, с. 998]) – стисла, конкретна інформація щодо події чи процесу; дані, оперті на коротких фактах чи нормативних показниках / інформації. Повідомлення становить основу для подальшого пояснення чи розповіді.

Результати проведеного дослідження констатували, що отримувачі соціально-психологічних послуг віком до 60 років (43,6 % учасників експерименту) віддають перевагу сучасним формам повідомлення, а саме: друковані яскраві флаєри із короткою інформацією та додатковими покликаннями. Натомість учасники експерименту віком від 60 років (56,4 % осіб) бажають обов'язкового усного тлумачення вказаної друкованої інформації.

2. Пояснення (тлумачення; розкриття сутності певного явища чи процесу; розкриття причин чи мотивів; з'ясування ситуації тощо [1, с. 1100]), котре може бути як складником застосування наступних методів вербально-

комунікативної взаємодії, так і окремим засобом цієї взаємодії. Проте безумовною особливістю пояснення як методу вербально-комунікативної взаємодії має бути його структурованість, доступність, логічність, лаконічність, з урахуванням ймовірності первинного психічного опору отримувачів соціально-психологічних послуг. Насамперед, пояснення має відповідати такій структурі: заявлена тема запиту для тлумачення → лаконічна первинно-загальна інформація про сутність процесу чи явища → нормативно-правові відповідники (відповідність чинному законодавству) → причинно-наслідкові зв'язки → додаткова інформація → висновок.

17,9 % отримувачів соціально-психологічних послуг, які брали участь у експерименті, з яких 93,4 % – молодь, віком до 30 років, віддали перевагу чіткому інструктажу, замість довшого усного пояснення, або ж письмовому короткому, схематичному поясненню запропонованої інформації.

3. Інструктування або **інструктаж** (вказівки; інструкції [1, с. 499]) – технологічно побудовані (алгоритмічні) пояснення, які можна використовувати в контексті попереджень, навчання правилам безпечної поведінки, ухвалення рішень у конкретних ситуаціях, виконання психотехнік чи алгоритмів соціальних дій тощо.

100 % учасників експерименту зазначили важливість чітких інструкцій для полегшення отримування соціально-психологічних послуг, зокрема під час війни. Важливо зазначити, що сучасне інструктування може бути безсловесним – у вигляді позначок та схематичних зображень, які дедалі більше набувають популярності (як на іноземних та вітчизняних упаковках споживчих товарів).

4. Розповідь (розширене пояснення; пояснення із прикладами, фактами [1, с. 1257]) з урахуванням індивідуальних особливостей (використання емоційних, інформаційних, особистісних прийомів розповіді тощо) отримувачів соціально-психологічних послуг. Розповідь не має бути обтяжливою негативними фактами, окрім випадків, коли такі факти є значущими у контексті вербально-комунікативної взаємодії, становлячи неодмінний складник причинно-наслідкових зв'язків. Факти, повідомлені у розповіді мають бути достовірними, бажано із покликаннями на дописи чи зафіксовані на паперових носіях.

Значущим є констатування факту, що 84,6 % отримувачів соціально-психологічних послуг, які брали участь в експерименті, вказали на прямо пропорційній залежності ефективності розповіді від ораторської майстерності соціального працівника чи психолога.

5. Монолог (роздуми вголос; довготривала мова до себе чи інших; виголошення думок [1, с. 688; 12, с. 465]) – мовне звернення однієї особи, котре сьогодні, для поколінням «швидкого життя» та «кліпового сприймання», яке

звикло отримувати інформацію з найменшими витратами часу та зусиль, «гулити» та «лайкати», переглядаючи з інтересом відео тривалістю до 1 хв, утратило свою продуктивність. Відтак 94,7 % учасників експерименту констатували непродуктивність монологу як методу вербально-комунікативної взаємодії, водночас зауваживши, що могли би слухати монолог до 5 хв лише від харизматичного чи авторитетного соціального працівника чи психолога.

6. Бесіда (розмова, доповідь, повідомлення з наступним обміном думками [1, с. 77]), яка традиційно може бути парною, груповою, фронтальною (колективним); проте найістотніший комунікативний вплив для взаємодії має індивідуальна бесіда. На жаль, у масовій практиці індивідуальні бесіди в соціально-психологічній практиці використовуються неконструктивно: наприклад, соціальний працівник / психолог намагається цим методом вербально-комунікативної взаємодії вплинути на особу в присутності інших отримувачів соціально-психологічних послуг чи своїх колег, порушуючи принципи особистісного підходу до спілкування, закріплюючи цей метод осудом, спонукаючи виникнення у присутнього стан збентеження. За таких умов в отримувачів соціально-психологічних послуг розвивається або почуття агресії, або пригніченості, які спонукають інші порушення їхньої поведінки. Однак, на відміну від діалогу, бесіда може охоплювати ширше коло питань і не відповідати чіткій тематичній структурі, оскільки у її перебігові можуть виявитися неочікувані змістові аспекти.

94,7 % учасників експерименту вказали на необхідність проведення з ними саме індивідуальної бесіди, оскільки відчувають пригніченість, сором, образ, тривожність, занепокоєння тощо у момент привселюдного обговорення їхнього особистого соціально-психологічного запиту.

7. Діалог (розмова; низка висловлювань двох чи більше людей на певну

тему; переговори; бесіда з метою з'ясування сутності ситуації [1, с. 303; 12, с. 233]), який ми визначаємо конструктивною бесідою, у процесі якої сторони намагаються не лише з'ясувати ставлення та обізнаність щодо певної теми / проблеми, а й набути у процесі розмови необхідного досвіду. Класична структура діалогу: обґрунтування теми діалогу → по черезна розмова з отримувачем / отримувачами соціально-психологічних послуг → рефлексія діалогу.

35,8 % отримувачів соціально-психологічних послуг, які брали участь у експерименті, вважають, що володіють навичками конструктивного діалогу. Проте, після додаткового критеріального опитування виявилось, що лише 0,8 % досліджуваним притаманна заявлена компетентність. Водночас 97,8 % опитуваних наголосили, що соціально-психологічні працівники беззаперечно мають володіти навичками організації та ведення конструктивного діалогу.

8. Дебати (франц. – «сперечатися») – обмін думками; обговорення певного питання; дискусія; суперечка [1, с. 278; 12, с. 200]), котрі характеризуються гострим, суперечливим, конфліктним обговоренням певної теми. Інтерактивними еквівалентами методу вербально-комунікативної взаємодії «диспут» є запропоновані О. Пометун методи «Дві правди і брехня», «Обмін думками», «Дебати», «Дебати в стилі Карла Поппера», «Займи позицію» тощо [10].

Зазначимо, що в результаті нашого попереднього дослідження 97 % вчителів-практиків не змогли правильно розрізнити терміни «диспут» і «дискусія», плутаючи їх значення або ототожнюючи ці поняття [8]. Аналогічні результати показало й опитування отримувачів соціально-психологічних послуг цього разу: 97,8 % досліджуваних. Саме тому, ще у попередньому дослідженні [8] запропонували розрізнити ці два методи вербально-комунікативної взаємодії, виходячи з асоціативного тлумачення

фундаментального змісту термінів: диспут – «сваритися», дискусія – «досліджувати». Варто для прикладу порівнювати популярні телепередачі, які проходять або у формі диспуту (гострі суперечки з поділом аудиторії на зони «за» і «проти»), або у формі дискусій, у процесі яких учасники по черезно, лише шляхом обговорення, розширюють обсяг інформації щодо певного питання.

9. Дискусія (лат. – «розгляд», «дослідження») – різнобічне колективне та поглиблене обговорення спірного питання у засобах масової інформації чи на зборах; широке публічне обговорення певного спірного питання [1, с. 299; 12, с. 228]). Якщо порівняти цей метод вербально-комунікативної взаємодії із дебатами, то очевидно, що саме суперечка (дебати), у процесі якої виникає, постає у формулюванні певне гостре соціально-психологічне питання, стимулює подальше її різнобічне обговорення способом дискусії, щоб зробити конструктивні висновки. Дискусійними стають оприлюднені у засобах масової інформації проекти будь-яких нормативно-правових документів, причиною укладення яких зазвичай є наслідки попередніх соціальних дебатів (сварок, суперечок тощо).

До сучасних варіантів інтерактивних методів вербально-комунікативної взаємодії зараховуємо такі методи, запропоновані О. Пометун: «Дискусії в стилі ток-шоу», «Дискусія», «Дерево рішень», «Бліц-дискусія», «Засідання експертної групи (або петельна дискусія)», «Інтерв'ю», «Акваріум», «Оцінювальна дискусія», «Безперервна шкала думок», «Активне слухання», «Громадські слухання», «Діалог», «Коло ідей», «Письмова (тиха) дискусія», «Обговорення проблеми в загальному колі», «Павутинка дискусії» тощо [10]. Як бачимо, інтерактивне навчання спонукає до формування ще у шкільному віці навичок ве-

дення конструктивного діалогу, що є однозначним складником дискусії, на противагу дебатам.

Аналогічно опитуванню щодо методу вербально-комунікативної взаємодії «діалог», 97,8 % опитуваних наголосили, що бажають набутися компетентності вести дискусію, а не дебати, акцентуючи, що соціально-психологічні працівники беззаперечно мають володіти навичками організації та ведення дискусії.

10. Лекція (лат. – «читання») – публічний виступ чи розповідь; усний виклад інформаційного матеріалу [1, с. 611–612; 12, с. 409]. Варто підкреслити, що лекції мають користь лише із обов'язковим використанням сучасних «спецефектів впливу»: презентацій, статистичних даних, науково-популярної інформації, емоційності, структуруванні, підтриманні постійного, позитивного емоційно-діалогічного контакту з аудиторією.

Інтерактивним еквівалентом методу вербально-комунікативної взаємодії «лекції» є запропоновані О. Пометун методи «Керована лекція», «Лекція з допомогою учасників», «Лекція з паузами» тощо [10].

83 % отримувачів соціально-психологічних послуг, які брали участь у експерименті, зазначили, що втомлюються на традиційних монологічних лекціях тривалістю понад годину і віддають перевагу коротким виступам до години, а учасники віком до 30 років – півгодинним виступам.

Кожен із схарактеризованих методів вербально-комунікативної взаємодії має свою специфіку й доречний ситуаційно, що має визначатися соціальним працівником чи психологом залежно від певних професійних обставин та індивідуальних особливостей отримувачів соціально-психологічних послуг.

Висновки і перспективи (Discussion). На основі аналізу наукових джерел та емпіричного матеріалу нами зроблено такі висновки:

1. Методи вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності – це способи словесного взаємозв'язку між суб'єктами у сфері соціальної роботи та психологічної практики з метою отримання, обміну, коригування тощо інформації.

2. Вказані методи мають застосовувалися конструктивно – з максимальною користю для обох сторін комунікації у сфері соціальної роботи та психологічної практики.

3. Водночас універсального методу вербально-комунікативної взаємодії у соціально-психологічній діяльності немає, оскільки вони детерміновані низкою чинників, спричинених соціальними працівниками, психологами та отримувачами соціально-психологічних послуг відповідно до мети професійної комунікації.

4. Узагальнено та схарактеризовано методи вербально-комунікативної взаємодії, що становлять вербальний вплив на формування свідомості особистості у соціально-психологічній діяльності: повідомлення, пояснення, інструктування або інструктаж, розповідь, монолог, бесіда, діалог, дебати, дискусія, лекція.

5. Надано результати експериментального дослідження виокремлених методів вербально-комунікативної взаємодії, що констатували необхідність беззаперечної підготовки соціально-психологічних працівників до організації та застосування вказаних методів.

Подальшого дослідження потребує визначення характеристики форм вербально-комунікативної взаємодії із отримувачами соціально-психологічних послуг.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпін: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.

2. Волкова Н. П. Педагогіка: посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2003. 576 с.

3. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Спілкування в педагогічному процесі: навчальний посібник. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк»», 2021. 100 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/2620/1/80643182.pdf>.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

5. Гузар О. Комунікативне лідерство керівників освітніх закладів: навчальний посібник. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с. URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8729/1/%D0%93%D1%83%D0%B7%D0%B0%D1%80%20%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0.%20%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B5%20%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>.

6. Дегтярьова Г. С., Руденко Л. А. Теоретичні та методичні основи розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування: навчально-методичний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2010. 192 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/4876/1/Rudenko_Posib_Rozv_KK.pdf.

7. Коберник О. М. Інноваційні технології навчання та виховання: навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий, 2010. 210 с.

8. Осадченко І. І., Чирва Г. М. Сучасна характеристика методів виховання: особистісно орієнтований підхід (частина І: методи формування свідомості особистості та методи організації діяльності, формування досвіду громадянської поведінки). Balkan Scientific

Review. 2019. Т.3. № 2(4). С. 45-49. URL: <https://balkan-sci-review.com/wp-content/uploads/2020/10/BSR-2019-T.3-24-2.pdf>.

9. Педагогіка: навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. Вінниця: «Книга-Вега», 2003. 416 с.

10. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: СПД Кулінічев Б. М., 2007. 144 с.

11. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів Харків: Прапор, 2009. 672 с.

12. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ: Довіра, 2006. 786 с.

13. Ягупов В. В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2002. 560 с.

References

1. Velykyi tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy. V. T. Busel (Ed) et al. (2007). Irpin': VTF «Perun» [in Ukrainian].

2. Volkova, N. P. (2003). Pedagogika: posibnyk dlya studentiv vyshchikh navchal'nykh zakladiv. Kyiv: Vydavnychyy tsentr «Akademiya» [in Ukrainian].

3. Har'kavets', S. O., Volchenko, L. P. (2021). Spilkuvannya v pedahohichnomu protsesi: navchal'nyy posibnyk. Zhytomyr: TOV «Vydavnychyy dim «Buk-Druk»» [in Ukrainian].

4. Honcharenko, S. (1997). Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].

5. Huzar, O. (2016). Komunikativne liderstvo kerivnykiv osvitnikh zakladiv: navchal'nyy posibnyk. Kyiv: DP «NVTs «Priorytety» [in Ukrainian].

6. Dehtyar'ova, H. S., Rudenko, L. A. (2010). Teoretychni ta metodychni osnovy rozvytku komunikativnoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv

sfery obsluhovuvannya: navchal'no-metodychnyy posibnyk. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

7. Kobernyk, O. M. (2010). Innovatsiyni tekhnolohiyi navchannya ta vykhovannya: navchal'nyy posibnyk. Uman': PP Zhovtyy [in Ukrainian].

8. Osadchenko, I. I., Chyrva, H. M. (2019). Suchasna kharakterystyka metodiv vykhovannya: osobystisno oriyentovany pidkhid (chastyna I: metody formuvannya svidomosti osobystosti ta metody orhanizatsiyi diyal'nosti, formuvannya dosvidu hromads'koyi povedinky) [Modern characteristics of education methods: a personally oriented approach (part I: methods of forming personal consciousness and methods of organizing activities, forming experience of public behavior)]. *Balkan Scientific Review – Balkan Scientific Review*, 3, 2(4), 45–49.

9. Pedahohika: navchal'nyy posibnyk. V. M. Haluzyak, M. I. Smetans'kyy, V. I. Shakhov (Ed) et al. (2003). Vinnytsya: «Knyha-Veha» [in Ukrainian].

10. Pometun, O. I. (2007). Entsyklopediya interaktyvnoho navchannya. Kyiv: SPD Kulinichev B. M. [in Ukrainian].

11. Psykholohichnyy tлумachnyy slovnyk naysuchasnishykh terminiv. (2009). Kharkiv: Prapor [in Ukrainian].

12. Suchasnyy slovnyk in-shomovnykh sliv: Blyz'ko 20 tys. sliv i slovospoluchen'. O. I. Skopnenko, T. V. Tsymbalyuk (Ed) et al. (2006). Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

13. Yahupov, V. V. (2002). Pedahohika: navchal'nyy posibnyk. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].

CHARACTERISTICS OF METHODS OF VERBAL-COMMUNICATIVE INTERACTION IN SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ACTIVITY

Osadchenko I. I., Samosinyi I. S., Kushnir A. O.

Abstract. *The article, based on the analysis of scientific sources and empirical material, characterizes modern methods of verbal-communicative interaction in social-psychological activity. Definitions of key concepts of the context "methods of verbal-communicative interaction in social-psychological activity" (method, verbal, communicative, interaction, etc.) were analyzed. Methods of verbal-communicative interaction in socio-psychological activity are considered as methods of verbal communication between subjects in the field of social work and psychological practice for the purpose of obtaining, exchanging, correcting, etc. information. It is noted that the indicated methods should be applied constructively, that is, with maximum benefit for both sides of communication in the field of social work and psychological practice. Attention is focused on the fact that there is no universal method of verbal-communicative interaction in social-psychological activity, since each time in a specific social-communicative situation (circumstances of communicative interaction) the choice of method will be determined by a number of factors caused by communicators (social workers, psychologists and recipients of social - psychological services) and for the purpose of professional communication. A scientific and practical interpretation of pedagogical methods of education in the socio-psychological space was carried out. Separated methods of verbal-communicative interaction, which constitute a verbal influence on the formation of the individual's consciousness in socio-psychological activity, are characterized in detail: message, explanation, instruction or instruction, story, monologue, conversation, dialogue, debate, discussion, lecture. The results of an experimental study of selected methods of verbal-communicative interaction were presented, which established the need for the undeniable training of social-psychological workers for the organization and application of these methods. Similar*

methods of interactive learning were selected. Each of the characterized methods of verbal-communicative interaction has its own specificity and is situationally appropriate, which must be determined by a social worker or psychologist depending on certain professional circumstances and individual characteristics of recipients of social-psychological services. A schematic representation of a group of methods of verbal-communicative interaction in social-psychological activity has been developed.

Key words: *interaction, verbal communication, verbal-communicative interaction, methods of verbal-communicative interaction, social-psychological activity.*